การออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อป้องกันอาชญากรรม

ผศ. สิทธิพร ภิรมย์รื่น

การดำรงชีวิตของคนในสังคมเมืองใหญ่ ๆ เช่นกรุงเทพปัจจุบันนี้ต้องเผชิญกับปัญหานานัปการไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การจราจร และสภาพแวดล้อม ต่างก็มีความรุนแรง และสำคัญไม่น้อยกว่ากัน ปัญหาเหล่านี้มีความเกี่ยวพันและเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาทางด้านอื่นต่อเนื่องกัน ปัญหาทางด้านสังคมอันหนึ่งคือปัญหาอาชญากรรม โดยเฉพาะประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน[1] เช่นการงัดแงะลักขโมย ตลอดจนโจรกรรมทรัพย์สินในบ้านเรือนนับว่าเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่ง เนื่องจากมีผลกระทบต่อประชากรส่วนใหญ่ของกรุงเทพ ดังจะเห็นได้เป็นประจำในข่าวทางวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวัน

ปัจจุบันนี้ประชากรที่มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของกรุงเทพมีจำนวนไม่น้อยที่อาศัยอยู่ตามหมู่บ้านจัดสรรชานเมืองและในอาคารสงเคราะห์แบบแฟลตใจกลางเมืองของรัฐบาล ประชากรเหล่านี้ตามฐานะทางเศรษฐกิจไม่สามารถจะจัดหาผู้คนไว้ดูแลบ้านเรือนหรือติดตั้งเครื่องมือ เช่น กล้องถ่ายภาพยนตร์หรือสัญญาณกันขโมยไว้ป้องกันทรัพย์สินในขณะที่ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านได้ ความพยายามที่จะป้องกันตนเองจากอาชญากรรมได้แสดงออกโดยวิธีอื่น เช่น การสร้างรั้วบ้านให้สูงและแข็งแรง การใช้เศษแก้วหรือลวดหนามติดตั้งบนกำแพง การสร้างประตูหน้าต่างอย่างแข็งแรง และติดตั้งลูกกรงเหล็กตามช่องเปิดต่าง ๆ ให้ยากแก่การงัดแงะ เป็นต้น ความพยายามเหล่านี้แม้ว่าจะเป็นสิทธิของเจ้าของอาคารก็ตามแต่ก็เกิดผลกระทบในทางลบหลายประการ ทางด้านสังคมสิ่งดังกล่าวก่อให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยก ต่างคนต่างอยู่ นำไปสู่การขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทางด้านกายภาพสิ่งเหล่านี้สร้างบรรยากาศที่น่ากลัว ทำลายความสวยงามของอาคาร บางครั้งแลดูคล้ายเรือนจำหรือกรงขังสัตว์ แต่ถ้าเมื่อใดผู้อยู่อาศัยมีความมั่นใจในความปลอดภัยสำหรับชีวิตและทรัพย์สินของเขาแล้วก็จะไม่เกิดสิ่งก่อสร้างที่ไม่สวยงามเหล่านี้ขึ้น

การแก้ปัญหาเรื่องความปลอดภัยจากอาชญากรรมประเภทนี้ให้ได้ผลก็ต้องแก้ที่สาเหตุ สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมมีหลายประการ เช่น ความยากจน การว่างงาน การติดยาเสพติด สภาพจิตที่ไม่ปกติของผู้ประกอบอาชญกรรม ฯลฯ นอกจากสาเหตุที่กล่าวมาแล้ว ก็มีผู้ได้ศึกษาเรื่องสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมหลายคน *Oscar Newman* ได้สรุปไว้ว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพก็เป็นองค์ประกอบอันหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดอาชญากรรม[2] โดยเฉพาะอาชญากรรมที่เกิดจากอาชญากรประเภทมือสมัครเล่น อาชญากรรมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ประสงค์ร้ายมีโอกาส สภาพแวดล้อมทางกายภาพบางแห่งก็เปิดโอกาสหรือเชิญชวนให้ประกอบอาชญากรรม เช่นเป็นบริเวณที่ลับตาคน มีที่กำบัง แอบซ่อนรอเหยื่อสำหรับผู้ประสงค์ร้าย เมื่อประกอบอาชญากรรมแล้วก็สะดวกต่อการหลบหนี เป็นต้น

การแก้ปัญหาอาชญากรรมให้ได้ผลเต็มที่นั้นจะต้องทำกันในหลาย ๆ ด้าน ในที่นี้จะไม่พยายามกล่าวให้ครอบคลุมหมดทุกด้าน แต่ในส่วนของการสร้างสภาพแวดล้อมกายภาพนั้นเป็นส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของสถาปนิกและนักวางผังซึ่งได้รับการฝึกฝนมาเพื่อทำงานทางด้านนี้โดยเฉพาะ บทความนี้จะกล่าวถึงการป้องกันอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สินในอาคารบ้านเรือนด้วยการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น โดยจะศึกษาถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม ทฤษฎีในการป้องกันอาชญากรรม ตลอดจนอิทธิพลของสภาพแวดล้อมกายภาพที่มีต่อพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อใช้เป็นแนวทางพิจารณาวางผังและออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพของอาคารพักอาศัย

สาเหตุหรือปัจจัยของการเกิดอาชญากรรม

ได้มีการศึกษาถึงสาเหตุของอาชญากรรมทั้งทางด้านสังคมวิทยา และทางด้านอาชญาวิทยา หลายทฤษฎีได้พยายามอธิบายสาเหตุต่าง ๆ ของการเกิดอาชญากรรม สรุปได้ว่าสาเหตุของการกระทำผิดมีหลายสาเหตุ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชน ก็เป็นสาเหตุหนึ่งด้วย ซึ่งพอจะแยกออกมาให้เห็นย่อ ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยสาเหตุของอาชญากรรม นักสังคมวิทยาได้ค้นคว้าและสร้างทฤษฎีที่อธิบายสาเหตุของการกระทำผิดดังนี้

1.1 ทฤษฎีว่าด้วยกลุ่มสังคมและปัจจัยทางวัฒนธรรม[3] แยกออกเป็น

ก. ทฤษฎีว่าด้วยการประพฤติผิดที่ได้จากการเรียนรู้ (*Learned Behavior*) เรียนรู้การกระทำผิดจากการอยู่ร่วมกัน

ข. ทฤษฎีว่าด้วยการขัดแย้งของกลุ่ม และอิทธิพลของกลุ่มวัฒนธรรมรอง

ค. ทฤษฎีว่าด้วยเศรษฐกิจ อธิบายถึงความสำคัญของภาวะเศรษฐกิจ เช่นความยากจนเป็นสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าความยากจนจะเป็นสาเหตุโดยตรงของการกระทำผิด อาจจะเป็นเพียงปัจจัยที่มีความสำคัญอันหนึ่งเท่านั้นและจะต้องมีปัจจัยอื่นมาประกอบ[4]

ง. ทฤษฎีด้านภูมิศาสตร์ อ้างว่าสภาพทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งลมฟ้าอากาศฤดูกาลมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเกิดอาชญากรรม

จ. ทฤษฎีด้านนิเวศสถาน ได้ชี้ความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ในสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของอาชญากร

1.2 ทฤษฎีมูลเหตุหลายอย่าง (*Pluralism*) ทฤษฎีนี้ยืนยันว่าปัจจัยและมูลเหตุที่จะก่อให้เกิดอาชญากรรมนั้นมิใช่มีเพียงอย่างเดียว แต่ประกอบด้วยหลายอย่างทั้งในตัวบุคคลที่ประกอบอาชญากรรม และปัจจัยจากภายนอก เช่นสภาพแวดล้อมด้วย

2. ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาว่าด้วยสาเหตุของอาชญากรรม นักอาชญาวิทยาและนักสังคมวิทยาได้พยายามหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำว่าสาเหตุ (*Cause*) แต่หันไปใช้คำว่าปัจจัย (*Factor*) อันมีส่วนสัมพันธ์กับการประกอบอาชญากรรมแทน จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าได้มีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลโน้มน้าวให้เกิดการประกอบอาชญากรรม อาชญากรรมแยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 6 ประการคือ[5]

ก. ปัจจัยทางชีววิทยา

ข. ปัจจัยในทางร่างกาย

ค. ปัจจัยทางจิตวิทยา

ง. ปัจจัยเกี่ยวกับความยากจน

จ. ปัจจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม

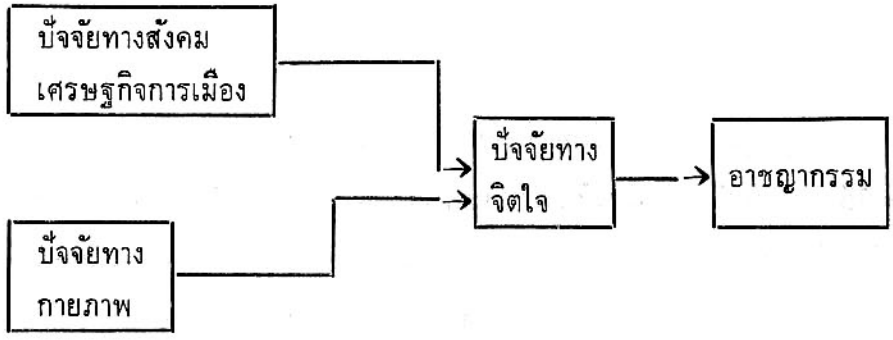
ฉ. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงอิทธิพลที่สำคัญของสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจสามารถผลักดันให้บุคคลกระทำความผิด แม้ว่าจะไม่ถือว่าเป็นสาเหตุเดียวก็ตาม อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมจะค่อยซึมซาบไปในตัวบุคคลที่ละน้อยในระยะเวลาพอสมควร เพื่อเปลี่ยนลักษณะจิตใจ อารมณ์ และทัศนคติของผู้นั้นให้มีแนวโน้มไปสู่การประกอบอาชญากรรมได้ง่าย ซึ่งถ้าหากโอกาสและสถานที่อำนวยแล้วบุคคลนั้นก็จะประกอบอาชญากรรมทันที

จะเห็นได้ว่าปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมก็เป็นปัจจัยหนึ่งของการเกิดอาชญากรรม นักอาชญาวิทยาชาวอังกฤษชื่อ *Hermann Mannheim* ได้สรุปปัจจัยของการเกิดอาชญากรรมออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม[6]

- ปัจจัยทางด้านกายภาพ
- ปัจจัยทางด้านสังคม
- ปัจจัยทางด้านจิตใจ

แมนไฮน์ ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวไว้ว่า ปัจจัยทางกายภาพจะมีส่วนผลักดันให้เกิดอาชญากรรมเช่นเดียวกับปัจจัยทางด้านสังคม เมื่อผ่านตัวแปลงสภาพ คือปัจจัยทางด้านจิตใจ

จากทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่านักสังคมวิทยาเชื่อว่าอาชญากรรมนั้นมิได้ประกอบด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว และยืนยันว่าสภาพแวดล้อมกายภาพของชุมชนเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดอาชญากรรม ส่วนทางด้านอาชญาวิทยาก็ยืนยันว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการกระตุ้นสภาพจิตใจให้ลงมือกระทำผิด แม้ว่าจะไม่ใช่ปัจจัยเดียวก็ตาม แต่ก็เป็นข้อยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

แนวทฤษฎีว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรม

ได้มีผู้ศึกษาแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมตั้งแต่สมัยโบราณ มีการพัฒนาแนวความคิดให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจนเรียกว่า "ทฤษฎี" ได้ตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ทฤษฎีว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมสามารถแยกออกไปเป็น 2 แนว คือ แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Approach) และแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ (Community Relation Approach) แนวทฤษฎีแรกได้รับการพัฒนาอย่างมากในช่วงต้นและกลางศตวรรษที่ 20 แนวทฤษฎีที่สองได้รับความสนใจมากในปัจจุบัน

แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย[7]

หลักการใหญ่ของแนวทฤษฎีนี้เชื่อว่า การปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มจะประกอบอาชญากรรมเพราะเกรงกลัวการจับกุม ยุทธวิธีหลักของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย ก็คือ การตรวจตราท้องที่ โดยตำรวจสายตรวจต้องแต่งเครื่องแบบและรถวิทยุสายตรวจจึงควรมีลักษณะเด่นชัดเห็นได้ง่าย นอกจากนี้การตรวจตราท้องที่โดยสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกว่าปลอดภัยเพราะมีตำรวจอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง ด้วยเหตุนี้ ตามแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย การปรากฏตัวของตำรวจและการกระจายกำลังตำรวจให้ครอบคลุมทั่วถึงชุมชนจะช่วยป้องกันอาชญากรรมโดยลดโอกาสสำหรับผู้ที่ตั้งใจจะละเมิดกฎหมาย

ได้มีการค้นคว้าวิจัยผลของการป้องกันอาชญากรรมตามแนวทฤษฎีนี้ในอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา พอสรุปได้ว่า ตำรวจสายตรวจรถวิทยุและสายตรวจเดินเท้าต่างไม่สามารถลดอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์ หรือไม่อาจลดความหวาดกลัวอาชญากรรมในชุมชนที่อยู่อาศัย แม้ตำรวจสายตรวจเดินเท้าจะมีสมรรถภาพในการลดอาชญากรรมแบบบนท้องถนนและพื้นที่สาธารณะก็ตาม ทำให้นักอาชญาวิทยาและนักบริหารงานตำรวจไม่น้อยเกิดความแคลงใจในประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการป้องกันอาชญากรรมแนวนี้ สำหรับในประเทศไทยการป้องกันอาชญากรรมตามแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นในกรอบทฤษฎีนี้นอกจากจะมีคำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้วยังมีข้อจำกัดอีกหลายประการ เป็นต้นว่าปัญหาการขาดแคลนพลังงานน้ำมันทำให้ไม่สามารถจะใช้อย่างฟุ่มเฟือยได้ นอกจากนี้อัตราส่วนของอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อประชากรในประเทศก็มีน้อย การจะเพิ่มกำลังตำรวจให้สูงขึ้นมากกว่านี้ไม่สามารถจะทำได้ทันที ถ้าหากเพิ่มให้สูงขึ้นแล้วก็ไม่แน่ว่าจะสามารถลดปัญหาอาชญากรรมลงได้ จาก

ข้อเท็จจริงอัตราส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อประชากรทั่วประเทศเป็นประมาณ 1 : 865 อัตราส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อประชากรในกรุงเทพเป็น 1 : 709.09 แต่สถิติอาชญากรรมในกรุงเทพก็ยังคงมีสถิติสูงสุดในประเทศ

แนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์

ขณะที่มาตรการและทฤษฎีการใช้กฎหมายบังคับได้ค่อย ๆ เสื่อมความนิยมลง พร้อม ๆ กับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ทั้งจากนักวิชาการและผู้ปฏิบัติการได้เพิ่มมากขึ้น การป้องกันอาชญากรรมอีกแนวหนึ่งกลับได้รับความสนใจสูงขึ้น และมีทีท่าว่าอาจจะเข้ามาแทนที่แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย แนวทฤษฎีที่สองนี้คือ "ชุมชนสัมพันธ์" (Community Relation) ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวความคิดและผลการวิจัยของนักอาชญาวิทยากลุ่มชิคาโกภายใต้การนำของ Robert E. Park ใจความสำคัญของแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์เพื่อป้องกันอาชญากรรมก็คือ การจัดสภาพทั่วไปไม่ว่าในระดับเมือง ชุมชน หรือละแวกบ้าน (Neighbourhood) ในลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ง่ายต่อการควบคุม สังเกตตรวจตราโดยไม่ล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล รวมทั้งมุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของตนเองและบุคคลอื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการจัดสภาพพื้นที่ในชุมชนให้เอื้ออำนวยต่อการพบปะสังสรรค์ ให้มีลักษณะง่ายต่อการสังเกตตรวจตรา รวมทั้งจัดให้มีสถานที่สำหรับสมาชิกในชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เช่น สโมสรและสถานที่สำหรับเล่นกีฬา ห้องโถงสำหรับการพักผ่อน ห้องอาหารร้านกาแฟ เป็นต้น Jane Jacobs ได้พยายามแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกายภาพ[8] เช่น สวนสาธารณะ ถนน ทางเท้า อาคาร สถานที่ต่าง ๆ กับปัญหาอาชญากรรม Jacobs เสนอแนะว่าถนนที่ว่างเปล่าขาดผู้สัญจรไปมาย่อมเป็นเส้นทางที่ไม่ปลอดภัย ในทางตรงกันข้าม ถนนที่มีผู้อยู่อาศัยหรือมีการประกอบธุรกิจการค้าย่อมมีคนใช้มากย่อมเป็นเส้นทางที่ปลอดภัยกว่า ถนนที่มีผู้สัญจรไปมาโดยตลอดย่อมจะมีสายตาที่คอยเฝ้ามองการเคลื่อนไหวของกันและกัน ซึ่งเป็นการยับยั้งโอกาสการเกิดอาชญากรรมลงไปบ้าง อย่างไรก็ตามสายตาที่เฝ้ามองนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมด้วย

แนวทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม[9]

นักวิชาการส่วนใหญ่ในปัจจุบันซึ่งมุ่งความสนใจศึกษาการป้องกันอาชญากรรม ต่างก็มีความเชื่อว่าแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์จะสามารถแทนที่แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายได้ทั้งหมด

หรือเกือบทั้งหมด อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงมาตรการหลายประการภายใต้แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายยังคงมีประโยชน์ ถ้าปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ แนวทฤษฎีที่สามจึงเกิดขึ้น คือ "ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม" (Theory of Crime Control Through Environmental Design – C.E.D.) มีลักษณะเป็นแนวความคิดรวม (Synthesis) ระหว่างสองทฤษฎี โดยเสนอว่า แนวทฤษฎีทั้งสองต่างมีคุณประโยชน์ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ แต่ในสถานการณ์และสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน จึงสมควรที่จะนำกรอบทฤษฎีและมาตรการภายใต้แนวทฤษฎีทั้งสองมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลกัน นอกจากจะมุ่งประสานแนวทฤษฎีทั้งสองแล้ว C.E.D ยังได้พัฒนาทฤษฎีบทสำหรับอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมอาชญากร สาระสำคัญของทฤษฎี C.E.D. มีดังนี้

บททฤษฎีที่ 1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสำนึกไม่ละเมิดกฎหมาย (O^+) กับสภาพแวดล้อมขัดขวางการละเมิดกฎหมาย (E^+) ก่อให้เกิดพฤติกรรมไม่ละเมิดกฎหมาย (B^+)

$$O^+ \times E^+ = B^+$$

บททฤษฎีที่ 2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสำนึกละเมิดกฎหมาย (O^-) กับสภาพแวดล้อมขัดขวางการละเมิดกฎหมาย (E^+) ก่อให้เกิดพฤติกรรมพยายามละเมิดกฎหมาย ($B^{\mp}$)

$$O^- \times E^+ = B^{\mp}$$

บททฤษฎีที่ 3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสำนึกไม่ละเมิดกฎหมาย (O^+) กับสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการละเมิดกฎหมาย (E^-) ก่อให้เกิดพฤติกรรมไม่ละเมิดกฎหมายแฝง ($B^{\pm}$)

$$O^+ \times E^- = B^{\pm}$$

บททฤษฎีที่ 4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสำนึกละเมิดกฎหมาย (O^-) กับสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการละเมิดกฎหมาย (E^-) เกิดก่อให้เกิดพฤติกรรมละเมิดกฎหมาย (B^-)

$$O^- \times E^- = B^-$$

O คือสำนึกของบุคคลในการที่จะละเมิดกฎหมายหรือไม่ละเมิดกฎหมาย

E คือสภาพแวดล้อมบุคคลในทางเอื้ออำนวยหรือขัดขวางต่อแนวโน้มละเมิดหรือไม่ละเมิด

$B^{\mp}$ คือพฤติกรรมละเมิดกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลมีสำนึกหรือแนวโน้มที่จะละเมิดกฎหมายในช่วงเวลาหนึ่ง แต่เนื่องจากสภาพแวดล้อมขัดขวางหรือไม่เอื้ออำนวย จึงทำให้การกระทำนั้นเป็นได้เพียงความพยายามกระทำผิด กรณีเช่นนี้แสดงถึงความแกร่งของสภาพแวดล้อม

$B^{\pm}$ คือพฤติกรรมไม่ละเมิดกฎหมายแฝง หมายความว่าในสภาวะปกติบุคคลประเภทนี้จะมีสำนึกไม่ละเมิดกฎหมายทั้งที่สภาพแวดล้อมเปิดโอกาสให้ หรือแฝงไว้ด้วยช่องโอกาส แต่เมื่อมีเหตุการณ์บางอย่างเช่นบุคคลเหล่านี้ประสบปัญหาทางการเงินในลักษณะไม่สามารถให้ผู้อื่นล่วงรู้ได้ จึงมักเปลี่ยนสำนึกไม่ละเมิดกฎหมายมาเป็นสำนึกละเมิดกฎหมาย พฤติกรรมจึงเปลี่ยนจาก $B^{\pm}$ เป็น B^{-} ได้

จากทฤษฎีของ C.E.D. จะพบว่าแนวทางป้องกันอาชญากรรมมีดังนี้คือ

– การกล่อมเกลา และปลูกฝังแนวโน้มไม่ละเมิดกฎหมายสำหรับบุคคลในสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมหลายสถาบัน เช่น ครอบครัว สถานศึกษา ศาสนา และการเมือง เป็นต้น และจำเป็นต้องใช้ระยะยาวนานต่อเนื่องตลอดชั่วอายุของบุคคลแต่ละคน

– การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อขัดขวางการละเมิดกฎหมาย เป็นแนวทางจะกระทำได้ทันที และการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นเป็นงานที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของนักออกแบบกายภาพ เช่น สถาปนิก นักออกแบบชุมชนเมือง และนักผังเมือง

หลักสำคัญของการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อป้องกันชุมชนจากอาชญากรรม ก็คือ ศึกษาว่าอาชญากรรมชนิดที่เราต้องการจะป้องกันมีลักษณะพฤติกรรมเป็นอย่างไร และเกิดในบริเวณพื้นที่ใดของชุมชน วิธีป้องกันก็คือ ศึกษาว่าสภาพแวดล้อมกายภาพแบบใดที่จะขัดแย้งกับพฤติกรรมบนพื้นที่นั้น ๆ และพยายามนำเอาลักษณะกายภาพดังกล่าวมาใช้ในการแก้ปัญหา

อิทธิพลของสภาพแวดล้อมกายภาพที่มีต่อพฤติกรรมมนุษย์

สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมมนุษย์ สภาพแวดล้อมหนึ่งจะกำหนดลักษณะที่คงที่แน่นอนของพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสภาพแวดล้อมนั้น พฤติกรรมมนุษย์ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันจะมีความแตกต่างกันไป ยิ่งไปกว่านี้ บุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันจะมีการพัฒนากระบวนพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมในวิถีทางที่แตกต่างกันไป[10] มีผู้ได้พยายามอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อม Kevin Lynch[11] ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดวางกลุ่มอาคารบางลักษณะว่ามีผลต่อสัมพันธ์และการติดต่อของคนที่อยู่อาศัยในกลุ่มนั้น เช่น ลักษณะของการจัดกลุ่มอาคารล้อมรอบสวนกลาง (Court) หรือถนนแบบปลายตัน (Cul–de–sac) การจัดวางระบบทางเดินเท้าในชุมชนก็เป็นแนวทางที่กระตุ้นให้เกิดการติดต่อระหว่างเพื่อนบ้าน การจัดวาง

อาคารพักอาศัยให้เปิดเข้าหากันและมีทางเท้าใช้ร่วมกัน ทำให้เพื่อนบ้านมีการติดต่อกัน แต่ความสนิทสนมจะมากน้อยแค่ไหน ก็ขึ้นกับพื้นฐานทางสังคมของคนในกลุ่มนั้น ๆ ด้วย ว่ามีพื้นฐานเหมือนกันหรือต่างกัน[12]

สำหรับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมกายภาพที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมนั้น ได้มีนักวิชาการสาขาต่าง ๆ หลายสาขาสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ดังกล่าว รวมทั้งได้พยายามศึกษาถึงสาเหตุของอาชญากรรมที่เกิดมาจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตลอดจนลักษณะพฤติกรรมของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นว่า ลักษณะทางกายภาพลักษณะไหนที่เอื้ออำนวยต่อพฤติกรรมของอาชญากรรมประเภทใด เพราะอาชญากรรมบางประเภทนั้นจะเกิดขึ้นเฉพาะในสภาพแวดล้อมบางลักษณะเท่านั้น Lynch ได้กล่าวถึงการจัดพื้นที่ภายนอกอาคารว่าสามารถจะทำให้สถานที่นั้นปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัยก็ได้[13]

อิทธิพลของความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ (Territoriality)

จากการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมกายภาพที่มีต่อพฤติกรรมมนุษย์นักวิชาการหลายคนได้สรุปว่า สัญชาตญาณเกี่ยวกับการมีอาณาเขต การรักษาอาณาเขตและการขยายอาณาเขต เป็นลักษณะของระบบพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิตรวมทั้งมนุษย์ด้วย ความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่หรืออาณาเขต (Territoriality) เป็นความต้องการของบุคคลและกลุ่มบุคคลที่ต้องการมีอำนาจหรือสิทธิบนพื้นที่บางบริเวณในฐานะที่เป็นของเขา มักเป็นความต้องการอีกอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่จะทำให้ตัวเองรู้สึกพอใจที่มีสภาพแวดล้อมเฉพาะที่เขาสามารถควบคุมได้[14]

Layman และ Scott ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการในการเป็นเจ้าของพื้นที่ และได้แบ่งอาณาเขตครอบครองออกเป็น 4 ประเภทคือ[15]

1. Public Territories คือบริเวณสาธารณะที่ทุกคนมีอิสระในการไปมาในฐานะที่เป็นประชากรของที่นั่น เป็นสถานที่เปิดสำหรับทุกคน แต่ก็มีการกำหนดและคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่ม เช่นการปฏิบัติตามกฎหมาย การปฏิบัติตามมารยาทของสังคม เป็นต้น อย่างไรก็ดี บริเวณดังกล่าวนี้ อาจจะมีการแบ่งแยกทางสังคม เช่น การแบ่งแยกผิว หรือชนชั้น

2. Home Territories คือบริเวณกึ่งสาธารณะ ผู้ใช้บริการจะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์และใกล้ชิดพอสมควร ควบคุมบริเวณทั้งหมดโดยการยึดครองหรือใช้เป็นประจำจนคุ้นเคย

3. Interactional Territories คือบริเวณที่มีกิจกรรมทางสังคมเกิดขึ้น บริเวณรอบๆ จะมีลักษณะคล้ายถูกล้อมรอบด้วยขอบเขตที่มองไม่เห็น อาณาเขตนี้จะถือครองและรักษาโดยกลุ่ม

4. Body Territories เป็นอาณาเขตของร่างกายรวมทั้งที่ว่างซึ่งห่อหุ้มร่างกายเป็นอาณาเขตส่วนตัวและละเมิดมิได้

ความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่และปฏิกิริยาต่อผู้บุกรุกเข้ามาในพื้นที่นั้น มนุษย์เรามีปฏิกิริยาต่อต้านการล่วงล้ำนี้หลาย ๆ วิธี เป็นต้นว่า สร้างรั้วกั้น หรือใช้เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์อื่น ๆ บ่งบอกให้รู้ ถ้าหากมีการบุกรุกเข้ามาในอาณาเขตใดอาณาเขตหนึ่ง ก็จะมีการโต้ตอบหรือขับไล่ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประเภทของอาณาเขต

Newman ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมกายภาพบางลักษณะจะกระตุ้นความรู้สึกหวงแหนอาณาเขตของตนเอง หรือเรียกว่าพื้นที่ป้องกันตนเอง (Defensible Space)[16] ซึ่งอยู่นอกห้องพักอาศัยออกมา และเมื่อมีคนแปลกหน้าเข้ามาในพื้นที่ดังกล่าวก็จะถูกจับตามองทันที ถ้าบุคคลนั้นเป็นคนร้าย โอกาสที่จะลงมือประกอบอาชญากรรมก็น้อยลงหรือหมดไป ซึ่งการกระตุ้นดังกล่าวเป็นผลของการพัฒนาพื้นที่สาธารณะของชุมชน เช่น โถงบันได ทางเดินร่วม สนาม ถนน และอื่นๆ ให้มีคุณสมบัติด้านการป้องกันอาชญากรรม

Newman ได้เสนอแนะการแบ่งแยกพื้นที่ป้องกันตนเองหรืออาณาเขตทางกายภาพออกเป็นระดับต่าง ๆ อย่างชัดเจน มี 4 ระดับ คือ

ก. อาณาเขตสาธารณะ (Public)

ข. อาณาเขตกึ่งสาธารณะ (Semi–Public)

ค. อาณาเขตกึ่งส่วนตัว (Semi–Private)

ง. อาณาเขตส่วนตัว (Private)

การแบ่งแยกอาณาเขตทางกายภาพที่ชัดเจน จะทำให้คุณสมบัติด้านการป้องกันตนเองหรือกลุ่มดีขึ้น เพราะความรู้สึกหวงแหนอาณาเขต (Territoriality) เป็นความรู้สึกที่เป็นสัญชาตญาณตามธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์[17] การป้องกันหรือโต้ตอบการรุกล้ำอาณาเขตจะมีมากที่สุดเมื่อเป็นของส่วนตัว และจะน้อยลงเมื่อไกลตัวออกไป อาคารและการจัดกลุ่มอาคารบางลักษณะส่งเสริมให้เกิด Interactional Territories และ Home Territories ทำให้คนในกลุ่มเกิดความรู้สึกว่าได้อาศัยร่วมกันอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ทำให้เกิดความระมัดระวังเอาใจใส่ที่จะป้องกันภัย

อิทธิพลของกิจกรรม (Activity) กับการป้องกันอาชญากรรม

กิจกรรมบางประเภทมีอิทธิพลต่ออาชญากรรม บริเวณที่มีคนใช้มากเช่นถนนที่มีการจราจรอย่างสม่ำเสมอและหนาแน่น บริเวณที่มีการตรวจตราอยู่เป็นประจำ บริเวณที่มีการประกอบกิจ

การค้าขาย บริเวณที่เป็นที่ตั้งของหน่วยงานรัฐบาล เป็นต้น บริเวณดังกล่าวนี้ จะมีสถิติการเกิดอาชญากรรมน้อยมาก[18] วิธีสร้างความปลอดภัยและป้องกันอาชญากรรม รวมทั้งตัดปัจจัย มิให้เกิดโอกาสที่จะประกอบอาชญากรรม อาจจะทำได้โดยการสร้างกิจกรรมประเภทที่มีผู้ใช้มากหรือใช้เป็นประจำขึ้นในบางบริเวณ หรือจะใช้วิธีจัดวางอาคารให้กันเข้าสู่บริเวณที่มีกิจกรรมอยู่แล้ว เช่น ถนน ก็ได้ Jane Jacobs ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของถนนที่ปลอดภัยว่าจะต้องประกอบด้วย[19]

1. จะต้องมี "ตา" (Eye) บนถนน "ตา" ในที่นี้คือตามนุษย์นั่นเองซึ่งถ้ามีผู้ใช้ถนนก็จะมี "ตา" อยู่บนถนน การจัดวางอาคารที่อยู่ใกล้ถนนเพื่อให้เกิดความปลอดภัยทั้งผู้อยู่อาศัยและผู้ใช้ถนน จะต้องไม่หันด้านข้างหรือด้านหลังให้ถนน เพราะจะทำให้อับสายตา (Blind)

2. ทางเท้าริมถนน จะต้องมีผู้ใช้อย่างต่อเนื่อง มีผู้คนอยู่บนถนนมากพอที่จะเพิ่มปริมาณ "ตา" บนถนน และต้องเปิดโอกาสให้ผู้อาศัยในอาคาร "มองเห็น" ถนนด้วย เป็นการ "เฝ้ามอง" เพื่อป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นบนถนน

บริเวณกิจกรรมที่จะมีผลต่อการป้องกันอาชญากรรม จะต้องมีผู้มาร่วมกันใช้อย่างสม่ำเสมอ เช่น ร้านค้า เป็นต้น และจะต้องมีจำนวนมากพอสมควร นอกจากนี้พ่อค้าหรือผู้ดูแลร้านค้าก็เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการรักษาความปลอดภัย เพราะเขาจะเป็นที่ "เฝ้ามอง" บริเวณนั้นโดยทางอ้อมอยู่ตลอดเวลา สามารถตัดโอกาสคนร้ายที่จะลงมือทำผิดได้

ลักษณะและองค์ประกอบด้านกายภาพที่มีผลต่ออาชญากรรม

ได้มีผู้ศึกษาอิทธิพลของลักษณะทางกายภาพของอาคารและชุมชนที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมหรือ ในการป้องกันอาชญากรรมทั้งในทางตรงและทางอ้อม พอสรุปได้เป็นดังนี้ คือ

1. ผังบริเวณ (Site Plan) ผังบริเวณที่ได้รับการออกแบบให้พื้นที่ว่างหรือสนามรอบอาคารมีส่วนสัมพันธ์เฉพาะกับอาคารหรือกลุ่มอาคาร และสามารถแสดงอาณาเขตครอบครองที่แน่นอนของอาคารหรือกลุ่มอาคารต่อพื้นที่ว่างนั้นได้ชัดเจน จะทำให้ผู้อยู่อาศัยและคนแปลกหน้าสามารถเข้าใจได้ทันทีว่า พื้นที่ว่าง สนาม และอาคารนั้น เป็นบริเวณส่วนบุคคลสำหรับผู้อยู่อาศัยเท่านั้น ถ้าหากเป็นพื้นที่ขนาดเล็กประกอบด้วยกลุ่มอาคารจำนวนไม่มาก และตัวอาคารมีลักษณะโอบล้อมที่ว่างแล้ว จะมีคุณสมบัติที่ดีในการแสดงอาณาเขตครอบครองและการสอดส่องดูแลบริเวณพื้นที่ว่างนั้น ผังบริเวณที่มีทางเข้าออกหรือเส้นทางติดต่อกับภายนอกหลายทาง จะก่อปัญหาด้านการควบคุมคนภายนอก สามารถเข้ามาใช้พื้นที่ภายในได้ เป็นช่องทางให้เกิดอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ ได้ง่าย กลุ่มอาคารที่มีพื้นที่ทางเข้าออกใช้ร่วมกัน หรือทางเข้าออกของกลุ่มมีเพียงทางเดียว

ทำให้ทุกคนในกลุ่มต้องใช้ เช่น ถนนหรือซอยตัน ลักษณะเช่นนี้จะกระตุ้นให้ผู้อยู่อาศัยเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ (Territoriality) เกิดความรู้จักและร่วมมือในกลุ่ม

2. *สัญลักษณ์หรือเครื่องแสดงขอบเขต* (Symbolic or Physical Barriers) การกำหนดอาณาเขต (Boundary) เพื่อแสดงอาณาเขตการครอบครอง (Territory) จะทำให้ผู้อยู่อาศัยในบริเวณนั้นแบ่งแยกได้ว่าใครเป็นคนแปลกหน้าหรือผู้บุกรุก และทำให้คนภายนอกเกิดความรู้สึกว่ากำลังบุกรุกเข้าไปในเขตที่มีเจ้าของ หรืออาณาเขตกึ่งส่วนตัว (Private, Semi–Private) ทำให้เกิดความลังเลในการแสดงออก และจะถูกจับตามองโดยผู้อยู่อาศัยในบริเวณนั้นได้ง่าย เครื่องแสดงขอบเขตมีทั้งที่เป็นลักษณะทางกายภาพที่เห็นได้ชัดเจน เช่น อาคารรูปตัวยู กำแพงสูง หรือรั้วเป็นต้น และที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น แนวกำแพงเตี้ย ๆ การแบ่งแยกด้วยการยกระดับการปลูกต้นไม้พุ่มไม้เป็นแนว การเปลี่ยนวัสดุหรือผิว (Texture) ของลานและทางเดินเป็นต้น

3. *การสอดส่องดูแล* (Natural Surveillance) ทางเดินหน้าตึกแถวตามถนนทั่วไปในเมืองมีลักษณะการสอดส่องดูแลที่ดี บ้านที่หันหน้าเข้าสู่ถนนซึ่งมียวดยานและผู้คนสัญจรไปมาเกือบตลอดเวลาหรือมีกิจกรรมบางอย่างเช่น ร้านค้า บ้อมยาม บ้อมตำรวจ ฯลฯ ซึ่งมีคนประจำอยู่ตลอดเวลามักจะปลอดภัย เนื่องจากมีการสอดส่องดูแลตามธรรมชาติ อาคารที่หันด้านข้างให้กับถนนเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยไม่ต้องมองไปที่ถนน จะทำให้ถนนนั้นขาดสายตาที่จะสอดส่องดูแล กลายเป็นบริเวณที่ไม่ปลอดภัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลากลางคืน[20] บริเวณที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่ตั้งอยู่ในที่ลึกลับ อับมืด มองไม่เห็น จะไม่ปลอดภัยเพราะขาดการสอดส่องดูแลจากบริเวณข้างเคียง ต้นไม้ที่สูงโปร่งหรือรั้วโปร่ง ทำให้สามารถมองทะลุเห็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้านหลัง พุ่มไม้บางชนิดอาจเป็นอุปสรรคต่อการมอง รวมทั้งเป็นที่หลบซ่อนตัวของคนร้ายได้ สรุปได้ว่าบริเวณที่มีการสอดส่องดูแลที่ดีจะเป็นบริเวณที่ปลอดภัย บริเวณที่ไม่สามารถสอดส่องดูแลได้ จะเปิดโอกาสให้ผู้ประสงค์ร้ายประกอบอาชญากรรม

4. *ขนาดของโครงการและจำนวนอาคาร* โครงการเคหะชุมชนที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่และมีผู้อาศัยจำนวนมาก มักจะมีปัญหาเรื่องการควบคุมและรักษาความปลอดภัย ถ้าหากการออกแบบผังบริเวณไม่ได้แบ่งแยกออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แล้วก็จะยิ่งมีปัญหามาก การลดจำนวนอาคารและขนาดของโครงการลงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างพื้นที่ป้องกันตนเอง Oscar Newman เคยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของโครงการกับการเกิดอาชญากรรมพบว่าโครงการที่มีขนาดน้อยกว่า 1,000 หน่วยมีสถิติการเกิดอาชญากรรมน้อย[21] ดังนั้น จำนวนห้องพักอาศัยต่อทางเดินร่วมหรือทางเข้าออกจำนวนห้องพักอาศัยต่ออาคาร และจำนวนของอาคารต่อโครงการยิ่งน้อยลงก็ยิ่งดีขึ้น

5. *การแบ่งส่วนภายในอาคารออกเป็นกลุ่มย่อย* อาคารพักอาศัยที่มีห้องพักเรียงรายไปตามทางเดิน (Corridor) ที่ยาว มักจะมีลักษณะทางกายภาพของทางเดินร่วมนี้เป็นพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ที่ผู้อยู่อาศัยไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ รวมทั้งขาดลักษณะที่แสดงถึงความเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์[22] อาคารสูงหรืออาคารที่มีจำนวนหน่วยพักอาศัยมาก ถ้ามีการแบ่งกลุ่มของหน่วยพักอาศัยออกเป็นกลุ่มย่อย (Cluster) เพื่อใช้ทางบริการต่าง ๆ เช่น ห้องโถง บันได ลิฟท์ ที่ทิ้งขยะ ร่วมกันจะเปิดโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวข้องและเป็นเจ้าของพื้นที่สาธารณะภายในเป็นการสร้างกลุ่มสังคมเล็ก ๆ ขึ้นมาภายในแต่ละกลุ่ม ซึ่งสมาชิกจะช่วยกันระวังดูแลรักษาของที่เป็นส่วนรวมได้ดีกว่า ตลอดจนมีความระมัดระวังเอาใจใส่สอดส่องดูแลทรัพย์สินของสมาชิกในกลุ่ม

ข้อเสนอแนะและแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อป้องกันอาชญากรรม

จากการศึกษาแนวทฤษฎีว่าด้วยสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม และแนวทฤษฎีว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมต่างก็ยืนยันว่าสาเหตุหรือปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่งของการเกิดอาชญากรรมก็คือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ปัจจุบันนี้การป้องกันอาชญากรรมตามแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายให้ได้ผล ก็มีข้อจำกัดหลายอย่าง ทำให้หลายคนหันมาสนใจรวมทั้งสนับสนุนทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์มากขึ้น ทฤษฎี C.E.D. ก็มีทั้งข้อได้เปรียบและเสียเปรียบ ซึ่งเราน่าจะพิจารณานำส่วนที่ดีของแต่ละแนวทางมาใช้ร่วมกัน

ในการเสนอแนะแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อป้องกันอาชญากรรมขั้นแรกนั้น จะศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของบริเวณชุมชนที่เกิดอาชญากรรมเพื่อให้ทราบว่าสภาพแวดล้อมลักษณะใด ที่เปิดโอกาสให้ผู้ประสงค์ร้ายประกอบอาชญากรรมได้ หลังจากนั้นจะได้นำเอาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามที่ได้กล่าวถึงในข้อ 4 มาพิจารณาเป็นข้อเสนอแนะและแนวทางเพื่อออกแบบหรือแก้ไขสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อป้องกันอาชญากรรมต่อไป

สภาพแวดล้อมกายภาพในบริเวณที่เกิดอาชญากรรม

ได้มีผู้ศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานที่ที่เกิดอาชญากรรมในเคหะชุมชนหลายแห่งในกรุงเทพมหานคร[23] ทั้งประเภทที่เป็นหมู่บ้านจัดสรรชานเมืองและอาคารสงเคราะห์แบบแฟลต เช่น ดินแดง ห้วยขวาง และบ่อนไก่ บริเวณที่เกิดอาชญากรรมหรือบริเวณที่เปิดโอกาสให้ประกอบอาชญากรรมมีลักษณะที่พอจะสรุปได้ดังนี้คือ

1. บริเวณที่เกิดอาชญากรรมเป็นบริเวณที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับอาคารหลังใดหลังหนึ่ง หรืออาคารกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีลักษณะเหมือนเป็นที่สาธารณะที่ผู้ใดจะเข้าไปใช้ก็ได้ ผู้พบเห็นเกิดความรู้สึกว่าเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเจ้าของ ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงไม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ

2. บริเวณที่เกิดอาชญากรรมเป็นบริเวณที่เปลี่ยว ไม่ค่อยจะมีผู้ใช้ ไม่มีผู้คนสัญจรผ่านไปมา

3. บริเวณที่เกิดอาชญากรรมเป็นบริเวณที่อยู่ในมุมอับ มีอาคารส่วนของอาคาร สิ่งก่อสร้าง หรือพุ่มไม้ ต้นไม้ บีดบังสายตาของผู้ผ่านไปมาและผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง ทำให้ไม่สามารถจะมองเห็นพฤติกรรมที่กำลังเกิดขึ้นในบริเวณดังกล่าว

4. บริเวณที่เกิดอาชญากรรม มักจะเป็นบริเวณที่มีเส้นทางเชื่อมต่อกับส่วนอื่น ๆ ของบริเวณเคหะชุมชน หรือเชื่อมต่อกับภายนอกโครงการโดยไม่มีการควบคุม ทำให้เข้าออกได้หลายทางและอย่างเสรี

5. โครงการเคหะชุมชนขนาดใหญ่ที่มีผู้อยู่อาศัยเป็นจำนวนมากและไม่มีการแบ่งกลุ่มที่พักอาศัยที่ชัดเจน หรือไม่มีการควบคุมการเข้าออก มักจะมีสถิติอาชญากรรมสูง

แนวความคิดสำหรับการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อป้องกันอาชญากรรม

สภาพแวดล้อมด้านกายภาพมีอิทธิพลต่อการเกิดอาชญากรรมในแง่ที่เปิดโอกาสให้ประกอบอาชญากรรม ฉะนั้นหลักการเบื้องต้นสำหรับการออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันอาชญากรรม ก็คือ การออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพที่จะไม่เปิดโอกาสให้ผู้ประสงค์ร้ายประกอบอาชญากรรม รวมทั้งสร้างโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงได้ร่วมมือกันรักษาความปลอดภัยและป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้น

การสร้างสภาพแวดล้อมด้านกายภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้นมีแนวความคิด ดังต่อไปนี้

1. การกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ (Territoriality) พฤติกรรมบางอย่างเช่น การทำลายของสาธารณะ การทิ้งขยะ และอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะและกึ่งสาธารณะ มีสาเหตุเนื่องมาจากผู้กระทำไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ ทั้ง ๆ ที่บางครั้ง

ก็อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นนอกจากนี้ ผู้พบเห็นเหตุการณ์ก็มิได้เข้าห้ามปราม ขัดขวาง หรือแจ้งเหตุต่อเจ้าหน้าที่เพราะไม่มีความรู้สึกผูกพันต่อพื้นที่ ไม่มีความรับผิดชอบต่อพื้นที่ ในการออกแบบสภาพแวดล้อมให้ป้องกันอาชญากรรมจะต้องสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่และรับผิดชอบต่อส่วนรวมขึ้น การวางผังบริเวณสามารถทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ (Territoriality) โดยการจัดที่ตั้งของอาคาร และพื้นที่เปิดโล่งให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกัน ลักษณะการจัดกลุ่มอาคารโอบล้อมที่ว่าง การใช้ถนนซอยตัน (Cul-de-sac) ลักษณะความชัดเจนของการแบ่งพื้นที่สาธารณะกึ่งสาธารณะและส่วนตัว การกั้นรั้ว การจัดให้มีทางเข้าออกที่เหมาะสมหรือมีการควบคุม ลักษณะดังกล่าวจะทำให้ผู้อยู่อาศัยและผู้พบเห็นเกิดความเข้าใจว่าพื้นที่นั้นอยู่ภายใต้ความครอบครองหรือภายใต้อิทธิพลของอาคารหรือกลุ่มอาคารใด ในด้านผู้อาศัยก็เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่มีความหวงแหนและความรับผิดชอบ เมื่อเกิดพฤติกรรมที่ไม่สมควรในพื้นที่นั้น ๆ ก็จะเข้าห้ามปรามขัดขวางหรือแจ้งเจ้าหน้าที่ตามสมควรแก่กรณี ในด้านของบุคคลภายนอกที่เข้ามาใช้พื้นที่ก็จะเข้าใจว่า พื้นที่ดังกล่าว "มีเจ้าของ" ทำให้พฤติกรรมของเขาถูกจำกัด[24] จำต้องประพฤติตัวในลักษณะที่เจ้าของพื้นที่ยอมรับ เช่นมีความสำรวม ไม่กล้ากระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

2. *การกระตุ้นให้เกิดการสอดส่องดูแล* (Surveillance) บริเวณที่มีการสอดส่องดูแลที่ดีมักจะมีสถิติการเกิดอาชญากรรมน้อย การออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพให้เกิดการสอดส่องดูแลที่ดี จะทำให้บริเวณนั้นเกิดความปลอดภัย และสามารถป้องกันการเกิดอาชญากรรมได้ แนวความคิดพื้นฐานประการหนึ่งของการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อป้องกันอาชญากรรม ก็คือ การสร้างพื้นที่ภายใต้มุมมอง (Space Under Visual Control) หลีกเลี่ยงมิให้มีพื้นที่ที่อับสายตา (Blind Spot) ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ไม่มีผู้ใดมองเห็นพฤติกรรมที่กำลังเกิดขึ้นบนพื้นที่ดังกล่าว เพราะเป็นตำแหน่งที่เปิดโอกาสให้ผู้ร้ายประกอบอาชญากรรม พื้นที่อับสายตาเกิดขึ้นเนื่องจากมีอาคาร สิ่งก่อสร้าง หรือต้นไม้บดบัง พื้นที่ดังกล่าว ขาดแสงสว่างในเวลากลางคืน หรือการออกแบบอาคารให้มีมุมอับ มีซอกเล็กซอกน้อย ทางเดินภายในคดเคี้ยว โถงบันได-ลิฟท์ไม่มีหน้าต่าง ๆ เป็นต้น การออกแบบพื้นที่สาธารณะและกึ่งสาธารณะ เพื่อป้องกันอาชญากรรมจะต้องให้พื้นที่ดังกล่าวอยู่ภายใต้มุมมองของผู้ที่อยู่ในอาคารหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวเกิดความรู้สึกว่ามีคนมองดูอยู่ตลอดเวลา ผู้ใช้พื้นที่เกิดความรู้สึกปลอดภัยผู้ประสงค์ร้ายก็จะไม่กล้าลงมือประกอบอาชญากรรม

การสร้างพื้นที่ภายใต้มุมมองสามารถทำได้โดยวางอาคารให้เหมาะสม การกำหนดทิศทางของอาคารนอกเหนือไปจากการพิจารณาในเรื่องทิศทาง แดด ลม และมุมมองที่สวยงามแล้ว ควรจะพิจารณาถึงการเพิ่มความปลอดภัยให้แก่พื้นที่ว่างข้างเคียงอาคารด้วย ควรจะให้พื้นที่สาธารณะและกึ่งสาธารณะอยู่ภายใต้มุมมองของอาคารโดยการให้มีหน้าต่าง ประตู หรือระเบียงหันไปยังพื้นที่เหล่านั้น นอกจากนี้ การสร้างพื้นที่ภายใต้มุมมองยังสามารถทำได้โดยจัดตำแหน่งของกิจกรรมที่มีผู้ใช้อยู่ตลอดเวลาให้เกิดความสัมพันธ์กับพื้นที่กิจกรรมที่ที่มีผู้ใช้ตลอดเวลาได้แก่ร้านค้า แผงลอย รวมทั้งหาบเร่และรถเข็น พ่อค้าแม่ค้าหรือผู้ดูแลร้านค้าจะเป็นผู้ "สอดส่องดูแล" ทางอ้อมที่ดีให้แก่บริเวณใกล้เคียง ทำให้เกิดความปลอดภัยในบริเวณนั้น การกำหนดเส้นทางสัญจร เช่น ถนน ทางเท้า ทางจักรยาน ให้สัมพันธ์กับพื้นที่และอาคารก็สามารถช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้แก่พื้นที่ได้

3. การกระตุ้นให้เกิดความรู้จักและร่วมมือกัน ปัจจุบันนี้ประชากรของกรุงเทพมีความเป็นอยู่แบบสังคมเมืองใหญ่ คือไม่ค่อยรู้จักเพื่อนบ้านต่างคนต่างอยู่ บ่อยครั้งที่มีเหตุร้ายเกิดขึ้น มีผู้พบเห็นแล้วไม่เข้าขัดขวางหรือแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ เพราะเกรงว่าจะนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและครอบครัว แต่ถ้าหากว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ที่คุ้นเคยหรือรู้จัก ก็มีแนวโน้มว่าจะเข้าช่วยเหลือหรือแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ ดังนั้นในการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จึงต้องสร้างโอกาสให้เกิดการพัฒนาทางด้านสังคม การที่ผู้อยู่อาศัยได้พบปะเป็นจุดเริ่มต้นที่เปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนานำไปสู่การที่สมาชิกได้รู้จักกัน จดจำกันได้สนิทสนมกัน ร่วมมือกันในกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การส่งเสริมให้สมาชิกของชุมชนได้มีโอกาสพบปะและรู้จักกัน ก็ต้องจัดให้มีพื้นที่สำหรับจุดประสงค์ดังกล่าว ซึ่งสามารถทำได้โดยจัดที่พักอาศัยให้รวมกันเป็นกลุ่มเล็ก มีจำนวนหน่วยที่พักอาศัยไม่มาก และให้ใช้ทางเข้าออกจากกลุ่มบ้าน เช่น ทางเข้า ถนน หรือซอยปลายตันเชื่อมกับถนนใหญ่ ลักษณะของอาคารทำให้ผู้อยู่อาศัยมองเห็นกันได้หรือจำเป็นต้องใช้บริเวณร่วมกัน เช่นส่วนบริการ บันได ลิฟท์ ที่ทิ้งขยะ ฯลฯ ทำให้มีการพบปะมองเห็นเพื่อนบ้านกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

แต่การที่จะให้ผู้อยู่อาศัยในบริเวณชุมชนได้พบปะและเกิดการพัฒนาทางด้านสังคมนั้น ขนาดของกลุ่มที่พักอาศัยได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย โครงการที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่มีผู้อยู่อาศัยจำนวนมาก โอกาสที่สมาชิกจะสนิทสนมกันก็ลดลงด้วย เพราะกลุ่มใหญ่เกินไปไม่สามารถติดต่อระหว่างบุคคล (Personal Contact)[25] ได้สะดวก ดังนั้นในการวางผังบริเวณ จึงควรแบ่งพื้นที่

ทั้งหมดออกเป็นกลุ่ม ๆ ให้มีจำนวนหน่วยพักอาศัยไม่มากเกินไป เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มสร้าง "กลุ่มทางสังคม" ขึ้นได้

แนวความคิดทั้งสามข้อที่กล่าวข้างต้น แต่ละข้อก็สนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังนั้น ในการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อป้องกันอาชญากรรม จำต้องนำเอาแนวความคิดทุกข้อเข้าพิจารณาใช้ร่วมกัน จึงจะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะสำหรับการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพเพื่อป้องกันอาชญากรรม

จากแนวความคิดกว้าง ๆ สำหรับการออกแบบสภาพแวดล้อมด้านกายภาพเพื่อป้องกันอาชญากรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น พอจะแยกเป็นข้อเสนอแนะเพื่อการออกแบบในด้านต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. การจัดกลุ่มอาคารที่พักอาศัย

– ในการวางผังบริเวณ (Site Planning) โครงการเคหะชุมชนขนาดใหญ่ ควรแบ่งกลุ่มอาคารที่พักอาศัยออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ หลายกลุ่มเพื่อให้มีขนาดเล็กลง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยได้มีโอกาสรู้จักกันและสนิทสนมกัน การแบ่งกลุ่มอาจจะใช้ถนนหรือที่ว่างเป็นตัวแบ่ง หรือใช้การจัดอาคารเกาะกันเป็นกลุ่ม (Cluster) ล้อมรอบสวนกลาง (Court)

2. การจัดระบบสัญจรภายในบริเวณ

– หลีกเลี่ยงการสร้างเส้นทางสาธารณะให้บุคคลภายนอกสัญจรผ่านชุมชนโดยไม่จำเป็นหรือไม่มีการควบคุมการเข้าออก

– การจัดกลุ่มที่พักอาศัยสามารถทำได้หลายลักษณะ โดยใช้ระบบถนน เช่น Loop หรือ Cul–de–sac เป็นแกน แต่ละกลุ่ม (Cluster) จะต้องมีทางเข้าออกเฉพาะสำหรับกลุ่ม

– การใช้ถนนซอยตัน (Cul – de sac) จะต้องไม่มีระยะทางยาวเกินไปที่ยามหรือผู้ผ่านไปมาบนถนนใหญ่ไม่สามารถมองเห็นพฤติกรรมที่กำลังเกิดขึ้นที่ปลายซอย นอกจากนี้ถนนควรจะเป็นเส้นตรง ไม่คดเคี้ยวและวกวนมากจนเกินไป

– ควรมีดวงไฟสาธารณะให้แสงสว่างแก่ถนนในเวลากลางคืนด้วย จะช่วยเพิ่มความปลอดภัย

– ในกรณีที่ปริมาณการจราจรไม่หนาแน่นจนเกินไป ไม่ควรแยกเส้นทางจักรยานและทางเดินเท้าออกจากถนนโดยเด็ดขาด เพราะการแยกเส้นทางด้วยวิธีดังกล่าวจะทำให้เป็นเส้นทางเปลี่ยว ไม่ปลอดภัยแก่ผู้ใช้ ผู้ร้ายสามารถใช้เป็นเส้นทางเข้าออกหรือหลบหนีได้ ควรพิจารณารวมทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยานไว้กับถนนโดยใช้เกาะปลูกหญ้า ต้นไม้ หรือพุ่มไม้ เป็นตัวแบ่ง

– ควรให้เส้นทางสัญจรสายหลักหรือรองผ่านสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น และที่เปิดโล่งอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อให้ผู้ใช้เส้นทางมองเห็นพฤติกรรมที่กำลังเกิดขึ้นบนพื้นที่ดังกล่าว เป็นการป้องกันมิให้เกิดพื้นที่เปลี่ยว

3 การสอดส่องดูแล

– ในการวางผังบริเวณจะต้องกำหนดตำแหน่งของพื้นที่สาธารณะและกึ่งสาธารณะ เช่น ถนน ทางเดินเท้า ทางจักรยาน สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ สนามกีฬา และที่ว่างระหว่างอาคารเป็นต้น ให้อยู่ภายใต้มุมมองของอาคารที่พักอาศัยและร้านค้าที่อยู่ใกล้เคียง

– พื้นที่ว่างระหว่างอาคารกับถนน ซึ่งใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามเด็กเล่น ตลอดจนเป็นฉนวนป้องกันเสียงและฝุ่น ไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไปจนผู้ที่สัญจรไปมาบนถนนและทางเท้าไม่สามารถมองเห็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ดังกล่าว

– การวางตำแหน่งอาคารที่พักอาศัย เช่น แฟลต ควรหลีกเลี่ยงมิให้บริเวณที่ว่างด้านหลังเป็นมุมอับ เปิดโอกาสให้ผู้ร้ายแอบเข้ามาได้ เพื่อเพิ่มความปลอดภัยควรให้บริเวณด้านหลังของอาคารอยู่ภายใต้มุมมองของอาคารหลังอื่น

– อาคารพักอาศัยประเภทความหนาแน่นสูง ตำแหน่งของทางเข้าห้องโถงบันได และลิฟท์ ไม่ควรเป็นซอก หรืออับสายตา จะทำให้ผู้ร้ายสามารถแอบซ่อนอยู่ได้ แต่ควรจะโปร่งไม่มีกำแพงทึบปิดบังโดยตลอด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง เช่น บนทางเท้า หรือถนน มองเห็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในห้องโถงได้ นอกจากนี้ การจัดวางร้านค้าไว้ใกล้บริเวณนี้ ก็จะช่วยให้เกิดความปลอดภัยขึ้นอีก

– ทางเดินหน้าห้อง (Corridor) ในอาคารไม่ควรคดเคี้ยว วกวนหรือมีมุมให้อาชญากรทำการงัดแงะประตูหน้าต่างโดยเพื่อนบ้านข้างเคียงมองไม่เห็น

4. การแบ่งแยกอาณาเขตและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่

– วิธีการแบ่งแยกอาณาเขตและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ที่ง่ายที่สุดคือ สร้างรั้วล้อมรอบบริเวณดังกล่าว

– นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งแยกพื้นที่โดยการใช้ระดับที่แตกต่างกัน ใช้วัสดุก่อสร้างที่มีสีและพื้นผิว (Texture) แตกต่างกัน

– การใช้แนวต้นไม้ พุ่มไม้ เป็นสัญลักษณ์แสดงขอบเขตก็ได้เช่นกัน แต่ไม่ควรให้ทึบปิดบังสายตาและเป็นที่หลบซ่อนได้

– รั้วที่ใช้ควรเป็นรั้วโปร่งที่ผู้ใช้พื้นที่ด้านในมองออกมาเห็นพฤติกรรมที่กำลังเกิดขึ้นด้านนอก และในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้ที่ผ่านไปมามองเห็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายใน

– การควบคุมทางเข้าออกของพื้นที่เปิดโล่ง ที่ว่าง และสนามเด็กเล่น ของกลุ่มอาคารแสดงให้ทราบว่าเป็นบริเวณที่มีเจ้าของ

– การจัดวางอาคารให้โอบล้อมที่ว่าง สนามเด็กเล่น และพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจจะสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของแก่ผู้อยู่อาศัย และทำให้ผู้พบเห็นหรือคนแปลกหน้ารู้ว่าเป็นพื้นที่มีเจ้าของไม่กล้าบุกรุก

5. การจัดวางบริการสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณชุมชน

บริการสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ต่าง ๆ ในบริเวณชุมชน ควรจะต้องจัดวางแยกให้เหมาะสมกับการให้บริการ คือ

– การให้บริการเฉพาะกลุ่มที่พักอาศัย เช่น สนามเด็กเล่น หรือที่เปิดโล่ง ควรจัดให้อยู่ในตำแหน่งที่เกิดความสัมพันธ์กับกลุ่มที่จัดไว้ให้ใช้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของช่วยกันดูแลรักษา และยังช่วยป้องกันการบุกรุกของคนแปลกหน้า

– การให้บริการระดับชุมชนสำหรับสมาชิกทั้งหมด ซึ่งอาจจะรวมบุคคลภายนอกด้วย เช่น โรงเรียนอนุบาล สนามกีฬา สโมสร ร้านอาหาร ศาลาประชาคม เป็นต้น จะต้องให้อยู่ในตำแหน่งที่สะดวกแก่ผู้ใช้ และปิดโอกาสมิให้คนภายนอกใช้เป็นเส้นทางผ่านเข้าไปสู่ส่วนอื่น ๆ ของบริเวณได้

นอกจากนี้บริการสาธารณะอื่น ๆ เช่น ตู้โทรศัพท์สาธารณะและร้านอาหาร ควรวางให้อยู่ในตำแหน่งที่สามารถให้ความปลอดภัยแก่บริเวณชุมชนโดยผู้ใช้หรือผู้ซื้อผู้ขาย สามารถมองเห็นบริเวณใกล้เคียง หรือเห็นพฤติกรรมที่กำลังเกิดขึ้น การกระจายตำแหน่งที่ตั้งร้านค้าออกไปตามจุดต่าง ๆ ทั่วทั้งบริเวณก็จะช่วยให้เกิดการสอดส่องดูแลที่ดี

สรุป

ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนเป็นปัญหาสำคัญที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น ได้มีนักวิชาการหลายคน เช่น Oscar Newan, Jane Jacobs และ Kevin Lynch เป็นต้น ได้เสนอแนวความคิดใหม่ในการป้องกันอาชญากรรมด้วยการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ นอกเหนือไปจากการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็น

พื้นฐานในการป้องกันอาชญากรรมโดยทั่วไป บทความนี้ได้พยายามนำเอาแนวความคิดนี้มาพัฒนาให้เป็นข้อเสนอแนะในการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพให้ป้องกันอาชญากรรม โดยได้ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมกายภาพที่มีต่อพฤติกรรมมนุษย์ เช่น อิทธิพลของความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ อิทธิพลของกิจกรรมที่มีผลต่อการป้องกันอาชญากรรม ลักษณะและองค์ประกอบด้านกายภาพที่มีผลต่ออาชญากรรม เป็นต้น ตลอดจนได้ศึกษาสภาพแวดล้อมกายภาพของบริเวณที่เกิดอาชญากรรมในเคหะชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้นำผลการศึกษาทั้งหมดนี้มาสรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพให้บรรลุเป้าหมายในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งมีหลักการพื้นฐานสำคัญอยู่ 3 ประการคือ จะต้องพยายามสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ (Territoriality) กระตุ้นให้เกิดการรู้จักกันและกัน และร่วมมือกันในหมู่สมาชิกของชุมชน และให้มีการสอดส่องดูแลที่ดี (Surveliance) อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะในที่นี้ มิได้หมายความว่า เราจะสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ทั้งหมด เพียงแต่พยายามสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เปิดโอกาส หรือไม่ชักชวนให้ประกอบอาชญากรรมเท่านั้น การป้องกันอาชญากรรมให้ได้ผลสมบูรณ์ก็ต้องกระทำกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งพยายามปลูกฝังสำนึกไม่ละเมิดกฎหมายให้เกิดขึ้นในสังคมด้วย

ในการออกแบบสภาพแวดล้อมกายภาพและวางผังบริเวณอาคารพักอาศัยนั้นไม่ควรจะคำนึงถึงความเหมาะสมแต่ทางด้านเศรษฐกิจและความสวยงามเท่านั้น แต่ควรจะคำนึงถึงการสร้างความปลอดภัยจากอาชญากรรมสำหรับผู้อยู่อาศัยควบคู่กันไปด้วย

เชิงอรรถ

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้แบ่งประเภทของอาชญากรรมที่สำคัญออกเป็น 5 ประเภท คือ
   (1) อาชญากรรมเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ และเสรีภาพ
   (2) อาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์
   (3) ยาเสพติดให้โทษ
   (4) ความประพฤติผิดของเด็กและเยาวชน
   (5) การใช้อิทธิพล
2. Oscar Newman ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับสภาพแวดล้อมในอาคารสงเคราะห์ของเมืองนิวยอร์ค ดูรายละเอียดใน Oscar Newman, *Defensible Space*, 2nd. ed , New York : Macmillan Publish. Co. Inc., 1976.
3. สุพัตรา สุภาพ, *ปัญหาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 4 : กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525) หน้า 91–94
4. Harry E. Barns, Negley K. Teeters, *New Horizon in Criminology* (New Jersey : Prentice Hall Inc., 1959), Chapter 8, 9, 10.
5. พล ต.ต. ชาย เสวิกุล, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์, 2517) หน้า 51–52
6. สุวิทย์ นิ่มน้อย, เดชา ศิริเจริญ และ อัษฎางค์ ปาณิกบุตร *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 5 : กรุงเทพ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา) หน้า 15–16
7. ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, *การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม : หลักทฤษฎีและมาตรการ* (กรุงเทพ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2525) หน้า 8–9
8. Jane Jacobs, *The Death and Life of the Great American City*, (Harmondsworth : Penguin Book Ltd., 1965), pp. 44–46.
9. ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, *เรื่องเดิม* หน้า 30–38
10. William Ittelson and Others *An Introduction to Environmental Psychology* (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1974), p. 119.

11. เอื้อม อนันตศาตน์, *การออกแบบผังบริเวณในวิชาผังเมืองและสถาปัตยกรรม* (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518) หน้า 92

12. Kevin Lynch *Site Planning*, 2nd. ed. (Cambridge : The M.I.T. Press, 1973), p. 131.

13. *Ibid.*, p. 305.

14. Robert Gutman, ed , *People and Building* (New York : Basic Books, Inc., 1972 pp. 65–79.

15. *Ibid.*

16. Oscar Newman, *Defensible Space* 2nd. ed. (New York : Macmillan Publish. Co. Inc. 1976), pp. 8–9.

17. Robert B. Bechtel, *Enclosing Behavior*, (Stroudsburg : Dowden, Hutchinson & Ross, Inc., 1977), p. 7.

18. Newman, *Op.cit.*, pp. 113–114.

19. Jacobs, *Op.cit.*, pp. 44–61.

20. Newman, *Op.cit.*, pp. 80–81.

21. *Ibid.* p. 72.

22. Franklin D. Becker, *Housing Messages*, (Pennsylvania : Dowden, Hutchingson & Ross, Inc., 1977), p. 59.

23. อัษฎางค์ โปราณานนท์, *อิทธิพลของการออกแบบวางผังบริเวณของเคหะชุมชนที่มีต่อเป้าหมายทางด้านสังคม*, (รายงานวิจัยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2525,) หน้า 15–16.

24. Amos Rapoport, *Human Aspects of Urban Form*, (Pergamon Press, Oxford, 1972) p. 20.

25. Norman Pearson, "Planning A Social Unit" in Bell & Tyrwhitt, *Human Identity in the Urban Environment*, (Pelican Book, 1972), p. 256.

บรรณานุกรม

พล ต.ต. ชาย เสวิกุล. *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.* กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. *การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม : หลักทฤษฎีและมาตรการ.* กรุงเทพ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2525.

ประเสริฐ ศักดิ์ธนากูล. *การป้องกันอาชญากรรมสำหรับเคหะชุมชนในกรุงเทพมหานครด้วยการวางผังทางกายภาพ.* กรุงเทพ : วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2526.

วารีย์ โตวัน. *การศึกษาปัญหาของผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร.* เชียงใหม่ : งานวิจัยระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2520.

สุพัตรา สุภาพ. *ปัญหาสังคม.* พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

สุวิทย์ นิ่มน้อย, เดชา ศิริเจริญ และ อัษฎางค์ ปาณิกบุตร. *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา.* พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

อัษฎางค์ โปราณานนท์. *อิทธิพลของการออกแบบวางผังบริเวณของเคหะชุมชนที่มีต่อเป้าหมายทางด้านสังคม.* กรุงเทพ : รายงานวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2525.

เอื้อม อนันตศานต์. *การออกแบบผังบริเวณในวิชาผังเมืองและสถาปัตยกรรม.* กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518.

Harry E. Barns, Negley K. Teeters. *New Horizon in Criminology.* New Jersey : Prentice Hall Inc., 1959.

G. Bell and J. Tyrwhitt. *Human Identity in the Urban Environment.* Pelican Book, 1972.

Franklin D. Becker. *Housing Messages.* Stroudsburg : Dowden, Hutchingson & Ross, Inc., 1977.

Robert B. Bechtel. *Enclosing Behavior.* Stroudsburg : Dowden, Hutchinson & Ross, Inc., 1977.

Serge Chermayeff and Christopher Alexander. *Community and Privacy.* New York : Doubleday Anchor Book, 1965.

J. De Chiara and L.E. Koppelman. *Site Planning Standard.* New York : McGraw-Hill, 1978.

Robert Gutman, ed., *People and Building.* New York : Basic Books, Inc., 1972.

Edward T. Hall. *The Hidden Dimension.* New York : Doubleday Anchor Book, 1969.

Jane Jacobs. *The Death and Life of the Great American City.* Harmondsworth : Penguin Book Ltd., 1965.

Jon T. Lang and other. *Designing for Human Behavior.* Stroudsburg : Dowden, Hutchinson & Ross, Inc., 1974.

Kevin Lynch. *Site Planning.* 2nd. ed. Cambridge : The M.I.T. Press, 1973.

William Ittelson and others. *An Introduction to Environmental Psychology.* New York : Holt, Rinehart and Winston, 1974.

William H. Michealsons *Man and His Urban Environment.* Mass : Addison-Wesley, 1976.

Oscar Newman. *Defensible Space,* 2nd. ed. New York : Macmillan Publish. Co. Inc., 1976.

Amos Rapoport. *Human Aspects of Urban Form.* Oxford : Pergamon Press, 1972.